Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépésére tekintettel a PEACE IV (Írország–Egyesült Királyság) és az Egyesült Királyság–Írország (Írország–Észak-Írország–Skócia) területi együttműködési programok folyamatosságának lehetővé tételéről

(COM(2018) 892 final – 2018/0432 (COD))

(2019/C 190/05)

Főelőadó: **Jane MORRICE**

Felkérés:	Európai Parlament, 2019.1.14.
	az Európai Unió Tanácsa, 2019.1.15.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 178. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2019.2.20.
Plenáris ülés száma:	541.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	102/1/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Amint arra a brexit-tárgyalások során tartott, a brit-ír határa vonatkozó viták nehézségeiből következtetni lehet, Észak-Írország uniós támogatásának – különösen a PEACE és az Interreg programoknak – a brexit utáni folytatása nemcsak alapvető, de létfontosságú is.

1.2. Az EGSZB határozottan üdvözli azt a javaslatot, hogy az EU PEACE programja Írország és Észak-Írország határ menti megyéiben az Egyesült Királyság Unióból való kilépését követően is folytatódjon. Méltányolva azt, hogy az EU elsődleges feladatként kezeli a békefolyamat támogatását, az EGSZB elismeri, hogy a PEACE program jelentősen hozzájárult a béke fenntartásához a régióban. Ez összhangban van az Európai Parlament 2018. szeptemberi megállapításaival ([1]), amelyek a PEACE programot követendő példaként állítják a világ többi része elé.

1.3. Ezenfelül, tekintettel a brexit által okozott politikai, gazdasági és társadalmi bizonytalanság destabilizáló jellegére, a civil társadalmi szereplők számára létfontosságú, hogy az EU fenntartsa kötelezettségvállalását, mely szerint mindent megtesz azért, hogy Észak-Írország ne csak konfliktusmentes maradjon, de tovább is haladjon a megbékélés útján az EU védjegyének számító, alulról építkező megközelítést használva a béketeremtésre és a konfliktusmegoldásra.

1.4. A béke és a megbékélés európai programja (PEACE) a legértékesebb és legsikeresebb béketeremtési eszköz, amelyet az Európai Unió konfliktushelyzetben valaha alkalmazott. A PEACE program – amelyet az 1995-ös észak-írországi tűzszünetre válaszul hoztak létre – az indulása óta eltelt 24 évben több mint 2 milliárd euro összeget fektetett be a közösségeken és határokon átnyúló, valamint egyéb megbékélési projektekbe.

1.5. A nagypénteki/belfasti megállapodás valamennyi aláíró fele által a békefolyamathoz való jelentős hozzájárulásként ünnepelt PEACE program egyedi, mivel túlmutat minden más, a saját területén belüli uniós beavatkozáson. Az EU égisze alatt egyesíti a brit és az ír érdekelt feleket azzal a kizárólagos céllal, hogy megőrizze a békefolyamatot és előmozdítsa a béketeremtést a régióban és azon túl.

([1]) Donald Tusk, az Európai Tanács elnöke: „*Nem fogjuk kockáztatni a békét, vagy lejárati időt előírni a megbékélésre... ha hihető garanciát kapunk az észak-írországi békére, az Egyesült Királyság bizalmas jóbarátként fogja elhagyni az EU-t.*”

1.6. A brexit folyamata és az Egyesült Királyság majdani kilépése következtében előálló helyzet sürgőssége uniós választ tesz szükségessé a békefolyamat megőrzése érdekében, amely megfelel a régió brexit utáni új igényeinek. A PEACE és az Interreg határokon átnyúló programok folytatására irányuló támogatás megerősítésével az EU fontos lépéseket tesz a helyes irányba. Bár ez egy olyan kötelezettségvállalás, amely nyilvánvaló okokból az EU által a régió számára nyújtott támogatás egy létfontosságú részét alátámasztja, ennél többet lehet és kell is tenni.

1.7. A brexit-tárgyalások alatt és azt követően jelentkező, legsürgetőbb szükségletek nyilvánvalóvá fognak válni, ha a közösségen belüli feszültségek fokozódnak és a brit/ír lojalitás az utca szintjén, valamint a határnál még tovább erősödik. „Jóindulatának" jeleként az EU vállalhatná a PEACE finanszírozásának növelését a következő ciklusban, továbbá a béke és megbékélés európai központjának Belfastban történő létrehozását az EGSZB/EP/EB korábbi jelentéseiben javasoltaknak ([2]) megfelelően. Ezzel az EU kézzelfoghatóan bizonyítaná a békefolyamat iránti hosszú távú elkötelezettségét.

2. **A vélemény háttere**

2.1. Felismerve az észak-írországi helyzet súlyosságát és kényes jellegét, az első PEACE program egy olyan, mindenre kiterjedő eszköz létrehozására törekedett, amely megpróbálta lebontani az egymással ellenséges és megosztott közösségek közötti korlátokat. A politikai, a közigazgatási és az önkéntes szektor érdekelt feleivel folytatott egyeztetést követően létrehozott PEACE program olyan alulról építkező megközelítést képvisel, amely aktívan bevonja a társadalom legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő csoportjait, beleértve a gyerekeket, a nőket, valamint a konfliktusok áldozatait és főszereplőit.

2.2. Egy sor beavatkozás segítségével önszerveződő szervezetek jöttek létre a PEACE 1 program keretében, hogy együtt dolgozzanak „a másikkal", az uniós finanszírozás túlnyomó részének ellenőrzését és elosztását helyi csoportok és testületek kezébe helyezve. A PEACE program a béketeremtésre, a konfliktusmegoldásra, a kölcsönös megértésre, a traumák és az örökölt problémák kezelésére irányuló projekteket támogatott. A PEACE program számos sikert ért el, és az 1998-as békemegállapodás alapjainak lefektetéséhez való hozzájárulását nem lehet eléggé hangsúlyozni. A PEACE programot jelenleg a különleges uniós programok irányításáért felelős szerv (Special EU Programmes Body, SEUPB), egy határon átnyúló egyesült királyságí/írországi szervezet irányítja, amelyet a megállapodás hozott létre. Ezen keresztül történik valamennyi uniós határon átnyúló és békefinanszírozás.

2.3. A PEACE program folytatása nélkülözhetetlen annak biztosításához, hogy a régióban ne újuljanak ki a konfliktusok az eltérő és a brexitet követően esetlegesen erősödő lojalitások jelentette kihívások hatására, ahogyan arra a tárgyalások során kiütköző feszültségek következtetni engedtek. A PEACE program folytatása most fontosabb, mint 1998 óta bármikor. Üdvözlendő, hogy a brexit-tárgyalások során a felek vállalták, hogy fenntartják a nagypénteki/belfasti megállapodást, és biztosítják, hogy nem lesz fizikai határellenőrzés, a PEACE program pedig döntő szerepet játszhat az átmenet támogatásában. Az ír határ kérdése a mostani tárgyalásokat követően is a brexit legnagyobb kihívást jelentő aspektusa lesz, éppen ezért nélkülözhetetlen és alapvető fontosságú a PEACE program és a határon átnyúló Interreg programok, valamint az Egyesült Királyság és Írország közötti folyamatos párbeszéd.

3. **Általános ajánlások**

3.1. A 2020-tól PEACE Plus néven futó kezdeményezés megújítása érdekében fontolóra kell venni bizonyos fejlesztéseket. Ezek öt fő területre oszthatók.

3.1.1. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a közös társadalom valódi, közösségeken átnyúló erőfeszítések révén történő előmozdítására. A prioritási területek között szerepelnie kell az integrált oktatás fokozottabb támogatásának, valamint a határon átnyúló csereprogramok támogatásának a média, a kultúra és a sport területén. Továbbá, ahogyan azt a számos, a szegregált társadalmakat elválasztó „békefal" bizonyítja, a közösség által irányított, a fizikai és a szociális környezet fejlesztését célzó munkát szintén előnyben kell részesíteni.

3.1.2. A csak az egyik csoport tagjait célzó projekteket csak akkor lehet támogatni, ha a szegregált közösségeken belüli bizalom erősítését célozzák, és ha ez „a másikkal" való interakció irányába tett valódi lépést jelent. Ahogyan azt egy felkészült elemző megállapította, egyes PEACE-támogatások problémája az, hogy „túl sok a jutalmazás, és túl kevés a büntetés".

3.1.3. A PEACE programmal kapcsolatos kommunikációs tevékenységek nem tesznek eleget annak az alapvető követelménynek, hogy biztosítsák, hogy az emberek maradéktalanul tisztában legyenek az EU szerepével. A SEUPB tesz erőfeszítéseket ennek érdekében, de az Európai Bizottságnak, a kormányzati szerveknek, a véleményvezéreknek és az egyéb szereplőknek többet kellene tenniük az EU által betöltött szerep elismerése, elmagyarázása és méltányolása érdekében, azáltal, hogy a WhiteDove (fehér galamb) „védjegyet" használják az EU által finanszírozott PEACE-projektek jelölésére.

([2]) Lásd az EGSZB SC/029. sz., 2008. október 22-én elfogadott véleményét: „Az észak-írországi békefolyamat" (HL C 100., 2009.4.30., 100. o.).

3.1.4. Az eredményeket garantáló, egyértelmű ellenőrzési és értékelési folyamatokat azok átalakító jellege alapján mérik fel, nem pusztán az alapján, hogy a szakértők ki tudták-e pipálni a megfelelő rubrikákat. Egyes, a támogatásra leginkább rászoruló kisközösségi csoportok az uniós támogatást úgy jellemezték, mint ami „nem éri meg a fáradságot", illetve ami nagy megterhelést jelent értékes emberi erőforrásaikra nézve, melyek pazarlását nem engedhetik meg maguknak.

3.1.5. Az Európai Parlament 2018-as állásfoglalása ([3]) szerint a PEACE programot követendő példaként kellene népszerűsíteni a tartós béke elérése érdekében Európa más részein is, illetve világszerte. Ez egybecseng egy EGSZB-véleménnyel, amely egy EU által vezetett globális béketeremtő kezdeményezést javasol, amelyhez a PEACE szolgálna mintaként, valamint egy európai békeút létrehozását javasolja Észak-Írországtól Nicosiáig. Ez a „fehérgalamb-út" néven ismert útvonal egy ír zarándok, Kolumbán útját követné a nyugati front mentén, át a Balkánon, hogy összekössön két, Európa két szélén található megosztott szigetet ([4]).

3.2. Míg a PEACE program egyes aspektusai javításának fő iránya ugyan „Brüsszeltől" ered, az új 2020 PEACE Plus lehetőséget kínál a civil társadalom újbóli bevonására az uniós célok és értékek Észak-Írországban történő megerősítése érdekében. Ez nem növelheti a bürokráciát, inkább az EU által a béke és a megbékélés támogatásában betöltött szerepbe vetett bizalom építését és megértését kell szolgálnia.

3.3. Az Európai Bizottság korábbi elnöke, Jacques Delors által a PEACE 1 programhoz 1994-ben kidolgozotthoz hasonló konzultációs eljárást kell lefolytatni, nem pusztán a béketeremtés iránti közösségi felelősségvállalás növelésére szolgáló eszközként, hanem a közös tanulás lehetővé tétele érdekében is. A Jacques Delors által a hivatalból való távozása előtt felállított munkacsoport mintájára létrejövő csapatot Jean-Claude Juncker elnök vezethetné, együtt dolgozva a három észak-írországi parlamenti képviselővel és az Európai Bizottság főtitkárságával, valamint a SEUPB-vel és az Európai Bizottság belfasti, dublini és londoni irodáinak vezetőivel, párhuzamosan a már létező európai bizottsági munkacsoporttal.

4. A legfontosabb konkrét ajánlások a 2020 utáni PEACE finanszírozási ciklusra

— Nagyobb súlyt kell fektetni a csak az egyik identitású csoport tagjait érintő és az egész közösségeket érintő kötelezettségvállalások integrálására összpontosító projektekre. Előnyben kell részesíteni az együttműködési programokat.

— Meg kell hosszabbítani a PEACE program élettartamát. A konfliktusmegoldás időbe telik, és a jelenlegi finanszírozási ciklusoknál hosszabb távú elkötelezettséget igényel.

— Megfontolandó lenne javasolni, hogy az uniós PEACE program által finanszírozott jövőbeli projektek tüntessék fel a fehér galamb szimbólumot az uniós zászlóval együtt, valamint a „finanszírozta az EU PEACE programja" szöveget.

— A PEACE program ellenőrző szerveiben továbbra is helyet kell kapniuk a civil társadalom képviselőinek, de nem csak a legalkalmasabb, illetve a legrégebbi szereplőknek. Nagyobb erőfeszítésre van szükség a közösségeken belüli szereplők növekedésének támogatására.

— Fontolóra kell venni helyi bizottságok létrehozását a PEACE program keretében, hogy kapcsolatot tartsanak fenn az önkormányzatokkal, a Parlamenttel és az egyéb döntéshozókkal.

— A fehérgalamb-út koncepciójának népszerűsítése, a béketeremtők hálózatának kiépítése Európa szerte, a valós életből vett történetek elmesélése a konfliktusokkal kapcsolatos ismeretek növelése érdekében, valamint a polgárok aktív bevonása a békeút révén.

([3]) Az Európai Parlament 2018. szeptember 11-i állásfoglalása az uniós kohéziós politika hatásáról Észak-Írországban.

([4]) Lásd az EGSZB véleményét: *A fehérgalamb-út – javaslat egy az EU által vezetett globális béketeremtő stratégiára* (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

— A béke európai központjának Észak-Írországban történő létrehozására irányuló eredeti kötelezettségvállalás megerősítése. Ezt olyan állomások kötnék össze a nicosiai központtal, amelyek csomópontokként szolgálnak a valódi béketeremtési gyakorlatok átadásához Európán belül és világviszonylatban, és biztosítják, hogy az észak-írországi békefolyamat során, illetve máshol nehezen megszerzett tudás a jövőben is a konfliktusok sújtotta és a konfliktus utáni társadalmak hasznára váljon.

Kelt Brüsszelben, 2019. február 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Luca JAHIER